

R A K E N T A M I S T A P A O H J E E T

Asemakaavan muutos nro 7800

Härmälä korttelit 720-737

Pieni katsaus Härmälän esikaupungin syntyhistoriaan

Tampereen kaupungin perustamisvuonna 1779 Härmälän alue kuului Pirkkalan veropitäjään. Nykyisellä sijallaan oli kuitenkin Härmälä-niminen kylä, joka oli syntynyt saman nimisen ratsutilan ympärille. Maa-alueen omisti Hatanpään kartano. Hatanpään kartano siirtyi Tampereen kaupungin omistukseen vuonna 1913. Kauppa käsitti 1500 hehtaarin maa-alueen, jonka saaminen kaupungin käyttöön olikin tarpeen väkiluvun kasvaessa. Uusia alueita alettiin asuttamaan heti. Vihiojan etelänpuoleiset alueet liitettiin Tampereen kaupunkiin vuonna 1923.

Härmälän alueen kaavoitus käynnistyi keväällä 1924 kun Hatanpään alueen kaikki vuokratontit oli luovutettu, mutta kysyntää omakotitonteista kuitenkin oli. Hatanpään vuokra-alueen laajenemista esitettiin Tampereen rahatoimikamarin (nyk. kaupunginhallitus) hyväksyttäväksi, mutta rahatoimikamarin kanta oli, että ennen uusien asuntotonttien luovutusta on hyväksyttävä yhtenäinen asemakaava.

Asemakaavatoimikunta ryhtyi laatimaan asemakaavaehdotusta Härmälän pelloille. Ehdotuksen ovat allekirjoittaneet 13.1.1924 arkkitehdit **Birger Federley** ja **Bertel Strömmer**:

"Katsoen, että kysymyksessä oleva uusi esikaupunki-ehdotus kauvemmastähtävine katusuunnitelmineen pääpiirteissään poistaa sen sekarorron, mihin naapurustossa oleva Rantaperkiön alue aikaisemmin käytössä olleen vanhettuneen vuokrausmenetelmän kautta oli luisumassa, Rahatoimikamari kunnioittaen valtuustolle ehdottaa, että valtuusto hyväksyisi myötäseuraavan asemakaavatoimikunnan laatiman ehdotuksen Härmälän esikaupungin asemakaavaksi."

Aluetta rakennettiin aluksi vahvistamattoman asemakaavan mukaisesti, koska tulevan lentokentän paikasta ei ollut ratkaisua. Kortteleissa 725-737 on vanhimmat alueen rakennukset, jotka on rakennettu pääsääntöisesti vuosina 1925-1936. Rakentamisessa ja tonttien kysynnässä oli lama-ajan vuoksi tauko 1930-luvun alussa, mutta 1930-luvun puolivälistä eteenpäin rakentamishalukkuus Härmälässä oli suurta.

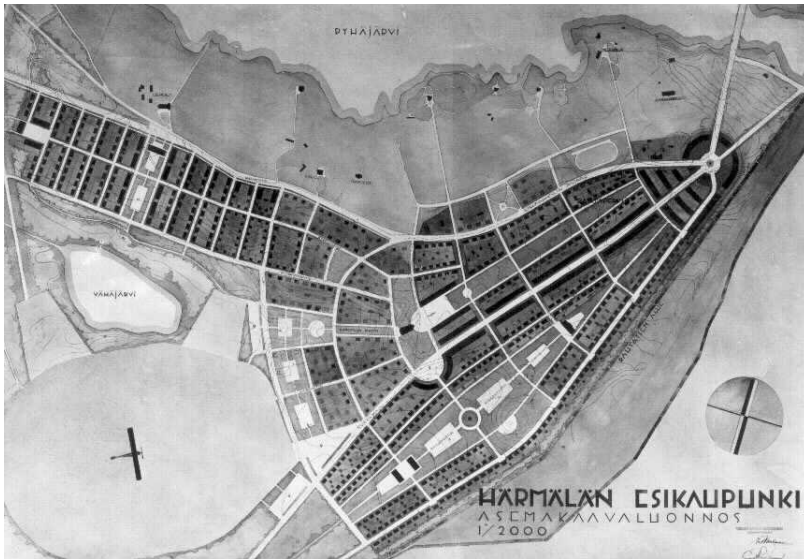
Rakentamishalukkuus liittyy oleellisesti kaupunginosan historiaan kuluvaan lentokonetehtaan ja lentokentän saamiseen Härmälään. Valtion lentokonetehtas valmistui vuonna 1937 Nuolialantie pohjoispuolelle ja se tarjosi jo rakentamisaikana työpaikkoja omakotialueen asukkaille. Lentokenttä valmistui samaan aikaan lentokonetehtaan kanssa ja aluksi se palveli sotilaskenttänä, mutta siltä lennettiin myös siviililentoja.

Lentoasemarakennus valmistui vuonna 1941, ja se sijaitsee vanhalla alueella Sarankadun päättänä. Lentokentän vilkkainta aikaa elettiin, sotavuosien ohella, 1960-luvulla, jolloin kentältä lennettiin säännöllisesti mm. Tukholmaan. Lentokentän toiminta Härmälässä loppui vuonna 1979, jolloin yksi aluetta leimannut elementti hävisi. Lentokentän siirryttyä Pirkkalaan omakotiasutus on laajentunut 1980-luvulle saakka ja vanha lentokentän asemarakennus on jäänyt asuntoalueen keskelle.

Asemakaavat Härmälässä

Härmälän alueen ensimmäinen vahvistunut ja vielä voimassa oleva asemakaava, on vuodelta 1935. Kortteleita 720-724 koskevan asemakaavan on suunnitellut Tampereen ensimmäinen asemakaava-arkkitehti **Eelis Kaalamo**.

Kortteleiden 720-724 asemakaava on osa kokonaissuunnitelmaa Härmälän esikaupunkialueesta, jossa jo aiemmin kaavoitetut korttelit 725-737 ovat mukana aikaisemman suunnitelman mukaisina. Kokonaissuunnitelma esiteltiin mm. Arkkitehti-lehden numerossa 6:1935.

Kokonaissuunnitelmassa esitetään nykyisen Hatanpäänvaltatien ja Nuolialantienristeys-alueesta Tarmonkatuun saakka maankäytön luonnos siten, että pohjoisrajana on Nuolialantie ja etelärajana nykyinen Lentokentänkatu. Alueen keskelle suunniteltu Härmälän kirkkoon päättyvä keskusakseli on nähtävissä. Katuverkko ja alkuperäistä kaavaa tehokkaampi maankäyttö on kuitenkin suunniteltu vuoden 1952 kaavassa. Talvikadusta itäänpäin olevat rakennukset ovat kerrostaloja, eikä sommitelma noudata samaa monumentaalisuutta kuin 1935 vuoden kaava. Vuoden 1952 kaavassa on mukana Härmälän vanhimmat omakotikorttelit 725-737. Suojeluasemakaavan laatiminen Härmälän vanhimmalle osalle on aloitettu v.2001.

Aikakauden asemakaavalliset ratkaisut ja niiden ilmentyminen Härmälässä

Härmälän omakotialueen asemakaavat ovat tyypillisiä esimerkkejä 1920 ja 1930-lukujen omakotialue-suunnittelusta. Asemakaavojen laatiminen kaupunkikeskustojen ulkopuolelle esikaupunkeihin oli uutta ja arkkitehdit suhtautuivat niihin varsin kunnianhimoisesti. Kaupunkeja suunniteltiin kokonaistaideteoksina tavoitteena klassisistinen selkeys ja harmonia. Asuntoalueilla tuli yleisesti käyttöön suur- ja umpikorttelit, jolloin kortteleiden sisäosiin jäivät piha-alueet muodostuivat yhtenäisiksi ja suojaisiksi. Myös Härmälässä olevat asuinkorttelit ovat tämän periaatteen mukaisesti sommiteltu, asuinrakennukset on sijoitettu tonttien kadunpuoleisen rajan tuntumaan ja piharakennukset tonttien takaosissa jäsentelivät yhtenäistä piha-aluetta. Parhaiten tämä periaate näkyy kortteleissa 720 - 724, joilla tontit ovat pieniä ja asuinrakennukset sijaitsevat siksi lähellä toisiaan. Näissä kortteleissa myös kortteleiden kulmiin sijoitetut rakennukset sulkevat korttelin keskiosan, toisin kuin vanhan alueen kortteleissa 725-737. Suuremmilla tonteilla sijaitsevat asuinrakennukset ovat kauempana toisistaan ja vapaammin muodostetuissa kortteleissa ei ole korttelin sulkevia kulmatontteja.

Tärkeimpiä asemakaavallisia aikakauden tunnusmerkkejä ovat alueelle muodostettu katuverkko, tonttijako- ja koko, rakennusten sijoittelu ja alueen puistot. Muita tunnusmerkkejä ovat alueen maasto, rakennusten muoto, koko ja värit sekä aitaamistapa.

Alue on toteutunut pääsääntöisesti vuonna 1925 laaditun ensimmäisen suunnitelman perusteella, jota ei vahvistettu sellaisenaan vaan itäpään korttelit rakentuivat vahvistumattoman suunnitelman mukaan. Tähän ensimmäiseen luonnokseen perustui myös alueen laajentuessa vahvistetut asemakaavat aina 1980-luvulle saakka, jolloin kaava-alueen viimeiset omakotitontit on asemakaavoitettu.

A S E M A K A A V A N T I E T O J A

AO-2/s Erillispientalojen korttelialue, jolla rakennettu ympäristö säilytetään. Korjattaessa olemassa olevaa asuinrakennusta tulee ikkunoiden ja katon muoto säilyttää alkuperäisinä. Rakennuksen vesikate ja ulkoverhous on säilytettävä alkuperäisen kaltaisina. Korttelialueen kaikkien rakennusten julkisivujen ja ikkunoiden puuosat on maalattava peittävällä maalilla.

ym-13 Tonttijakoa ei saa muuttaa. Korjaus- ja muutostöiden tulee olla rakennuksen alkuperäiseen tyyliin ja ympäristöön soveltuvia. Mikäli tämän pyrkimyksen vastaisesti rakennuksessa on aikaisemmin suoritettu rakennustoimenpiteitä, on rakennus korjaus- ja muutostöiden yhteydessä pyrittävä korjaamaan joko entistään tai muulla tavoin rakennuksen alkuperäiseen tyyliin ja ympäristöön soveltuvalla tavalla. Olemassa olevassa rakennuksessa saadaan suorittaa korjaaminen uudisrakentamista vastaavalla tavalla sen estämättä mitä on määrätty rakennusoikeudesta silloin, kun olemassa oleva rakennus sellaisenaan ylittää asemakaavassa sallitun rakennusoikeuden. Tontille rakennettavien uudisrakennusten julkisivujen rakennustaiteellisen käsittelyn tulee sopeutua ympäröiviin rakennuksiin ja korttelikokonaisuuteen. Asuinrakennuksen julkisivupinnan ja vesikaton leikkauskohdan korkeuden tulee olla 4,5 - 5,5 m. Asuinrakennuksissa on käytettävä satulakattoja. Sisäänvedettyä parveketta ei saa rakentaa ja parvekkeen saa sijoittaa ainoastaan sisäänkäynnin yhteyteen. Sisäänkäyntiä, kuistia, erkkereitä tai kattoikkunoita ei saa sijoittaa asuinrakennuksen kadunpuoleiseen pääjulkisivuun. Pihan puoleisen rakennusalan rajan voi ylittää porrashuoneen ja kuistin rakentamista varten. Asuinrakennuksen sokkelin vähimmäiskorkeuden on maanpinnan korkeimmasta kohdasta mitattuna oltava vähintään 0,5 metriä. Kaikissa julkisivuissa tulee käyttää julkisivumateriaalina samaa materiaalia ja värisävyä olevaa peiterimoitettua pystylautaa tai sitä vastaavaa panelointia. Piharakennuksien tulee olla puuverhoiltuja ja pulpettikattoisia, katto-kaltevuuden tulee olla $< 1:4$ ja vesikaton korkein kohta saa olla enintään 4,5 m. Piharakennus tulee rakentaa ainakin yhdeltä sivultaan kiinni naapurin rajaan. Tontilta on varattava yksi autopaikka asuntoa kohti. Tontin aitaamistavan tulee olla ympäristöön soveltuva. Istutettavalla alueen osalla olevat puurivit ja pensasaidat on säilytettävä tai korvattava uusintaistutuksilla. Kulkuteitä ja autopaikkoja ei saa pinnoittaa vettä läpäisemättömillä materiaaleilla.

Rakennusoikeudet määräytyvät pääasiallisesti tehokkuusluvun mukaan,

kortteleissa 720 ja 721 $e=0,20$,
kortteleissa 722 ja 723 $e=0,17$ + piharakennus 25 k-m²,
korttelissa 724 $e=0,17$ + piharakennus 20 k-m², tonteilla 170 ja 171 $e=0,18$
kortteleissa 725-733 $e= 0,14$ + piharakennus 35 k-m²
korttelissa 734 $e=0,13$ + piharakennus 35 k-m², tonteilla 4 ja 5 $e=0,11$ + piharakennus 50 k-m²
kortteleissa 736 ja 737 $e=0,13$ + piharakennus 35 k-m².

Kaikilla tonteilla autotallin tai -katoksen kokonaispinta-ala on 22 k-m².

Asuinrakennuksen kerrosluku on I u $\frac{3}{4}$, kattokulman ollessa 45 astetta ja I u $\frac{2}{3}$ kattokulman ollessa alle 35 astetta. Piharakennuksen kerrosluku on I.

Talvinen katunäkymä Kuuselankujalta.

RAKENTAMISTAPA OHJEET

Klassisismia 1920-luvulta.

Rakennukset ovat esimerkki 1920- ja 30-lukujen omakotirakentamisesta. Ne ovat tyyliltään klassisistisia, jonka tunnusmerkkejä ovat mm. symmetriset ikkunat, poikkipäädyt räystäiden alla ja julkisivujen leveät nurkkalaudat. Yleisesti ottaen koristeellisuutta on varsin vähän. Härmäläläinen yhtenäinen rakennustyyli on syntynyt käyttämällä harvoja materiaaleja ja huolellisesti tehtyjä detaljeja. Alkuperäinen rakentaminen on toteutettu yhtenäistä kaupunkikuvaa tavoitellen.

*Esimerkkirakennus 1930-luvulta.
Ikkunoiden muoto, koko ja sijoittelu on
jo saanut vaikuttetita funkiksesta.*

Yleiset tavoitteet ja rakennuslupahakemukseen vaadittavat selvitykset

Tontin käyttöä suunniteltaessa tulee ensisijaisesti tavoitteena olla tontilla jo olevien rakennusten hyväksikäyttö, peruskorjaus tai vähäinen lisärakentaminen. Tavoitteena on säilyttää rakentamisajankohtaa kunnioittava aluekokonaisuus, johon myös tarvittava uudisrakentaminen sopeutetaan. Rakennuksen purkaminen tulee kysymykseen vain pakottavasta syystä. Rakennuksen purkamisesta päättää Pirkanmaan ympäristökeskus. Kuntoarvion tekemisessä tulee kääntyä vanhoihin rakennuksiin perehtyneen asiantuntijan, esim. perinnerakennusmestarin, puoleen. Myös korjaustarpeen arvioinnissa ja suunnittelussa tulee käyttää ammattitaitoista suunnittelijaa.

Rakennuksissa olevat vauriot ovat yksilöllisiä, joten korjaaminen on mitoitettava niiden mukaisesti. Korjaaminen ei saa johtaa uudisrakentamiseen verrattavaan lopputulokseen, joka vähitellen muuttaisi koko alueen luonteen. Paras ja halvin korjaus on tehdä vain tarpeellinen. Rakenteista ja julkisivuissa näkyvistä detaljeista, esim. ikkunoista ja räystäistä, on laadittava riittävän tarkat piirustukset rakennus- ja tyylivirheiden välttämiseksi. Oikeisiin korjaustapoihin on kiinnitettävä erityistä huomioita, koska rakennusvirheiden aiheuttama korjaustarve johtuu usein tietämättömyydestä ja vanhojen ”oikeaoppisten” rakennustapojen ja –materiaalien hylkäämisestä vaikka näistä on pitkäaikainen hyvä kokemus. Perinteistä rakentamistavasta poikkeaminen, esim. liian tiiviit rakenteet tai uutuusmateriaalit, ei useinkaan johda hyvään lopputulokseen.

Alkuperäispiirustus.

Korjattaessa rakennusta, jonka alkuperäisyys on tuhoutunut aikaisempien korjaustoimenpiteiden vuoksi, tulee tavoitteeksi asettaa alkuperäiseen asuun palauttaminen, esim. mineriittipäällysteet tulee korvata peiterimalaudoituksella tai muulla vastaavalla ja ikkuna-aukkojen koko ja muoto sekä ruutujako tulee korjata alkuperäistä vastaaviksi. Mikäli tontilla olevista rakennuksista on olemassa alkuperäispiirustukset, on ne liitettävä rakennuslupahakemukseen.

Alkuperäispiirustukset löytyvät hyvin 1930-luvulta eteenpäin.

Rakennuksen hoidosta ja kunnossapidosta on pidettävä ”huoltokirjaa”. Jatkuva kunnossapito, kuten esim. rakennusten, rakennusosien, aitojen ja porttien maalaus, sammaleiden ja roskien poistaminen katoilta ja räystäskouruista ja pintavesien poisjohtaminen rakennusten viereltä antavat hyvät edellytykset rakennusten säilymiselle.

Vesivaurioille alttiita kohtia, vesilistat, ikkunat, ovet jne., on pidettävä silmällä ja ne on huollettava heti kun niiden kunnossa ilmenee heikkouksia - kaikki rakennusosat eivät ole yhtä pitkäikäisiä. Alueen rakennukset ovat pääsääntöisesti puurakenteisia, jolloin osittainen korjaaminen on helppoa. Puurakennuksien osittain korjaaminen on sekä taloudelliselta että ympäristön säilymisen kannalta hyvä ratkaisu. Hyvällä talonpidolla ja oikeilla korjaustavoilla vältetään hankalilta ja kalliilta yhtäaikaista korjausta.

Uudisrakentaminen

Uudisrakentamisen on sopeuduttava rakennuksen materiaalien, muodon, koon ja tontille sijoittelun osalta olemassa olevaan kaupunkikuvaan sekä alkuperäisen asemakaavan sommitteluun. Päärakennukset sijaitsevat kadun varressa siten, että sisäänkäynti kuisteineen ja katoksineen on pihan puolella tai päädyssä. Piharakennus ja autotalli tulee sijoittaa tontin takaosaan piharakennuksen rakennusosalalle yhtenäisen katunäkymän säilyttämiseksi. Rakennusteknisissä ratkaisuissa tulee käyttää nykyaikaisia rakentamistapoja, eikä yrittää tehdä rakennuksesta keinotekoisesti vanhempaa kuin mitä se todella on. Ikkunat tulisi kuitenkin sijoittaa myös uudisrakennuksissa ulkoseinän ulkopintaan. Se on puurakennuksissa perinteinen tapa ja sillä on huomattava merkitys rakennuksen ulkonäölle.

Porras on sijoitettu hirsirungon ulkopuolelle kauniisti toteutettuun laajennusosaan.

Laajentaminen

Asuinrakennusta laajennettaessa on ensisijaisesti tutkittava mahdollisuus laajentaa nykyisen vaipan sisäpuolelle; ullakolle tai kellariin. Ullakon tai kellarin käyttöönottamisen helpottamiseksi rakennusalan rajan voi ylittää pihan puolella porrashuoneen rakentamista varten. Ullakon ikkuna-aukkoja voidaan suurentaa rakennuksen päädyissä, mutta kattolyhtyjä tai lapeikkunoita saa sijoittaa vain rakennuksen pihan puoleisille lappeille.

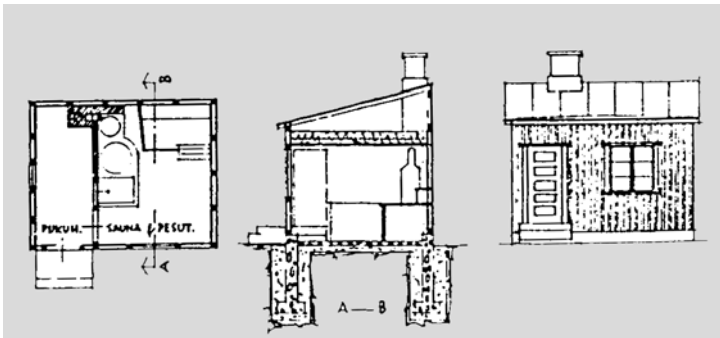
Pieni lisätilan tarve voidaan toteuttaa hyvin myös erillisessä piharakennuksessa. Lisätilan sijoittaminen erilleen päärakennuksesta mahdollistaa tilojen joustavan käytön esim. perheen koon muuttuessa. Sauna- ja pesutilojen sijoittamisella erilliseen piharakennukseen voidaan myös välttää kosteus- ja homeongelmien syntyminen asuinrakennukseen.

Hyvässä kunnossa oleva piharakennus.

Piharakennukset

Piharakennuksella tarkoitetaan tontin takaosassa ensisijaisesti asumista palvelevaa rakennusta. Rakennukseen voidaan sijoittaa esim. sauna- ja peseytymistilat, asuinhuoneita tai asukkaiden omaan käyttöön tarkoitettuja työtiloja kuitenkin niin, että työstä ei aiheudu häiriötä naapurustolle. Kortteleissa 725 - 737 piharakennukseen voidaan sijoittaa myös erillinen asunto. Piharakennukseen voidaan sijoittaa varastotiloja, mutta siinäkin tapauksessa rakennuksen ympäristöön sopivaan ulkonäköön on kiinnitettävä huomioita.

Alkuperäiset piharakennukset olivat pieniä mutta tarpeellisia.

Piharakennus on rakennettava yhdeltä sivultaan naapurin rajaankiinni alkuperäisen asemakaavan tavoitteen mukaisesti. Rakennussuunnittelussa tulee huomioida erityisen tarkasti palotekniset asiat ja suunnittelun alkuvaiheessa on hyvä olla yhteydessä rakennusvalvonnan viranomaisiin. Naapurin rajaankiinni rakennettaessa rakentamista varten on perustettava rakennusrasite (MRL 158§ ja 159§), jonka perustamista koskeva hakemus on jätettävä rakennusluvanhakemuksen yhteydessä. Myös rakennuksen suuntautuminen naapurin tontin kannalta on huomioitava, ja onkin toivottavaa että näitä piharakennuksia rakennettaisiin naapureiden kesken kiinni toisiinsa, josta Härmälässä on edelleen nähtävissä esimerkkejä.

Nykyaikana piharakennukseen sijoitettu sauna on ylellisyyttä - kesämökki keskellä kaupunkia.

Vesikatot

Alkuperäisiä kattamismateriaaleja Härmälässä ovat saumapelti, poltettu tiili ja asbestilevy, joista saumapelti- ja tiilikatetta voidaan edelleenkin käyttää. Kysymykseen tulee kuitenkin tänä päivänä ensisijaisesti saumattu peltikatto, joka maalataan. Tiilikatteista poltettu punainen tiili on parhaiten rakennusten tyyliin sopiva, mikäli halutaan käyttää saatavuudeltaan parempaa ja halvempaa betonitiiltä tulee sen väriksi valita punainen. Kolmiorimahuopakate on myös alueelle ja vanhoihin rakennuksiin sopiva katemateriaali, jota kannattaa suosia myös piharakennusten kattamismateriaalina, palahuopakatetta ei sen sijaan tule käyttää päärakennuksissa. Profiloituneet peltikatteet eivät sovi vanhoihin rakennuksiin eikä niitä sen vuoksi tulisi käyttää.

Vanhoissa rakennuksissa on luontevaa käyttää pyöreästä putkesta valmistettuja syöksytorvia ja vesikouruja. Saumapeltikatoilla suositaan ns. jalkakouruja, joka on samalla hyvä lumieste.

Savupiippu on oleellinen osa kattomaailmaa Härmälässäkin, jonka vuoksi savupiippuja ei pidä hävittää kokonaan vaan savuhormia voi käyttää edelleen tuuletushormina.

1920-luvun räystäsdetalji, valkoiseksi maalatut nurkkalauta ja räystäään jatke päädyssä, viittavat klassiseen arkkitehtuuriin. Räystäiden jatkaminen ei tule kysymykseen mikäli tyylin haluaa säilyttää.

Räystäät

Räystään muoto ja mitat ovat tärkeitä 20- ja 30-lukujen rakennuksissa ja niiden vaikutus katunäkymässä on merkittävä. Härmälässä räystäät ovat suhteellisen lyhyitä nykyrakentamiseen verrattuna. Lyhyillä räystäillä on tavoiteltu rakennuksiin klassisistista ulkonäköä ja niihin liittyy usein myös katkaistun kolmion periaatteella suunniteltu poikkipääty. Räystäillä on huomattava osuus rakennusten ilmeen kannalata, jonka vuoksi myös detaljien huolellinen toteuttaminen korostuu. Räystäitä korjattaessa ja uusittaessa tulee pysytellä rakennuksen alkuperäisessä räystäsdetaljoinnissa, ja välttää räystäiden jatkamista ja liian paksuksi koteloimista.

Räystääslauta tehdään aina höylätystä puusta. Räystäiden alapuolet ovat paneloituja tai avonaisia, höyläämätöntä puuta tai harvalaudoitusta ei saa käyttää.

Julkisivut

Julkisivujen korjaamisessa tulee välttää liiallista uusimista ja huomioitava että korjaustarve ei ole kaikissa julkisivuissa samanlainen. Vanhaa laudoitusta ei aina tarvitse kokonaan uusia, vaan esim. pohjoisjulkisivun kunnostamisessa maalipeitteen huolellinen uusiminen voi olla riittävä toimenpide. Pystylaudoituksen alapään voi myös korjata vain vaurioituneen osan kohdalta korvaamalla lahonneen osan muutamalla vaakalaudalla, koko vuorilaudoituksen uusimisajankohtaa voi siten siirtää vuosia eteenpäin.

Julkisivumateriaalina tulee käyttää peiterimoitettua laudoitusta tai panelointia, joka maalataan peittävällä maalilla. Päärakennuksissa puumateriaalin tulee olla höylättyä tai hienosahattua, piharakennuksissa voi käyttää myös sahapintaista lautaa. Peite- ja koristelistojen osalta tulee pysytellä alueen pelkistetyssä ilmeessä ja käytettävä aina höylättyä puutavaraa. Mikäli vaakalistoja halutaan pellittää, tulee niiden soveltua rakennuksen tyyliin ja ne on maalattava peittävällä maalilla.

1920- ja 30-lukujen klassisistiset rakennukset ovat kappalemaisista, jolloin seinäpinnassa ei saa olla paljon syvyysvaihtelua eikä räystäs saa olla liian pitkä.

Julkisivu uusitaan usein kokonaan lisälämmöneristämisen yhteydessä. Seinien lisälämmöneristämisen tarpeellisuus tulee tutkia ennen kuin kalliiseen eristämiseen ryhdytään; huolellisella ikkunoiden ja yläpohjan tiivistämisellä voidaan saavuttaa sama tavoite halvemmilla kustannuksilla. Lisälämmöneriste tulisi sijoittaa sisäpuolelle, jotta alkuperäinen julkisivu ja rakennuksen mittasuhteet voidaan säilyttää. Mittasuhteet muuttuvat oleellisesti jos ikkunat ja sokkeli jäävät syvälle seinärakenteeseen, samoin räystäs voi kutistua olemattomiin. Jos lisälämmöneriste sijoitetaan ulkopuolelle on edellä mainitut asiat huomioitava toteutuksessa.

Sokkeli on Härmälässä usein raakabetonipintainen ja maalattu. Maalin pysyvyys betonipinnassa on huono jonka vuoksi rappaaminen on suositeltavaa. Rakennusten ilmeeseen eivät sovi levyverhotut sokkelit.

Ikkunat

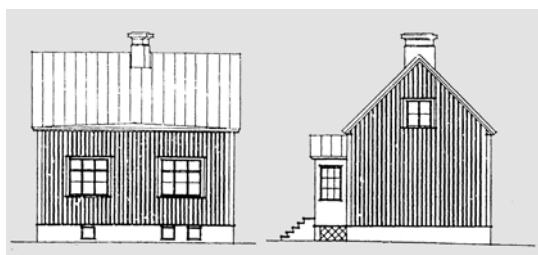
Alkuperäisen puuikkunan kunto tulee tutkia ennen kuin ikkunoita ryhdytään vaihtamaan. Ränssistyneiden maalikerrosten alla saattaa olla hyväkuntoinen puuikkuna jonka voi kunnostaa tai turmeltuneen osan vaihtaa. Ikkunoiden tiivisteet tulee myös tarkistaa säännöllisesti. Mikäli ikkunoita joudutaan vaihtamaan ikkuna-aukkojen muoto ja koko on ehdottomasti säilytettävä alkuperäisenä katujulkisivussa ja päädyissä. Ikkunan tulee olla ulkoseinän ulkopinnassa ja niiden tulee olla sisään-ulos aukeavia.

Arvokas klassisistinen pyöreä ikkuna, joka kannattaa säilyttää tuleville sukupolville.

Klassisistinen ikkuna on korkea ja kapea sekä symmetrinen, toisaalta Härmälästä löytyy myös funkis-vaikutteisia ikkunoita, jotka on sijoitettu mm. kulmaikkunoiksi. Uusi ikkuna kannattaa teettää puusta alkuperäisen ikkunan näköiseksi, jolloin varmistutaan ikkunan sopiminen talon ja alueen ulkonäköön. Alkuperäisen ikkunan mallin saa selville alkuperäispiirustuksista tai vanhoista valokuvista.

Teollisesti valmistetuissa ikkunoissa on usein raskaat detaljit ja niissä on käytetty sopimattomia materiaaleja kuten esim. irtoristikoida, alumiinilistoituksia ja lämpölaselementtejä. Lasin kiinnityksessä tulee pitäytyä perinteisessä tavassa kiinnittää lasi kitillä, puu-, muovi- tai alumiinilista on huono ratkaisu. Ikkunoiden puuosat maalataan peittävällä öljymaalilla. Sopiva värisävy on valkoinen tai joku muu julkisivua vaaleampi väri. Tyylinmukaisuus tulee säilyttää ikkunoiden listoituksien yhteydessä ja esim. ikkunaluukut eivät sovi alueelle ollenkaan.

Vinkkejä alkuperäisistä ikkunoista, ulko-ovista ja kuisteista saa hyvin vanhoista lupapiirustuksista.

Ovet

Alkuperäinen ulko-ovi Härmälässä on yksinkertainen peittomaalattu peili- tai paneeliovi. Muutettaessa kylmää kuistia lämpimäksi ulko-oven vaihto tai ainakin vanhan oven perusteellinen kunnostaminen on välttämätöntä. Parhaaseen lopputulokseen pääsee teettämällä rakennuksen tyyliin sopivan oven esim. alkuperäisovea tai -piirustusta mallina käyttäen. Tehdasvalmisteisten ovien valikoimassa on vähän vanhoihin taloihin sopivia ovia ja muutenkin detaljointi on niissä raskasta puusepällä teetettyihin oviin verrattuna. Jalopuiset ovet eivät sovi alueelle, eikä niitä tule käyttää lainkaan.

Alkuperäisten sirojen peltisten tai puisten ovikatosten säilyminen Härmälässä on toivottavaa. Katoksia uusittaessa tulee lähtökohtana olla alkuperäinen kevytilmeinen katos.

Vanhaan taloon sopiva vanha ovi, jonka voi kunnostaa. Mikäli halutaan uusi ovi, se on syytä tehdä vanhaa ovea mallina käyttäen. Vanhaa ovea ei kannata heittää pois, vaan säilyttää.

Kuistit

Härmälässä kuistit ovat melko pieniä ja vaatimattomia, jonka vuoksi asumismukavuuden parantamiseksi tehtävät muutokset voivat tulla kysymykseen. Kuisti tulee säilyttää ilmeeltään kevyenä laajentamisen tai lämmöneristämisen jälkeenkin, eikä kuistia saa rakentaa täysin ikkunattomaksi. Lasikuistien ikkunat ovat perinteisesti pieniruutuisia ja koristeellisempia kuin asuinhuoneiden ikkunat. Mikäli kuistia laajennetaan ja siihen sijoitetaan esim. ullakolle johtava porrashuone on sen kokoon ja ulkopuolisiin detaljeihin kiinnitettävä erityistä huomioita, siten että ratkaisu ei ole hallitseva päärakennuksen nähden. Myös materiaalien ja värien osalta ratkaisun tulee sopia vanhaan rakennukseen.

Uudistettu kuisti, joka on sekä mittasuhteiltaan että materiaaleiltaan alueelle hyvin sopiva.

Tyylikäs klassisistinen avokuisti, joka on mittasuhteiltaan ja detaljeiltaan sopii hienosti asuinrakennuksen ilmeeseen.

Väritys

Hyvä maalipinta on tärkeä tekijä puurakennusten ja puisten rakennusosien kestävyyskannalta.

Rakennuksen alkuperäisen värin voi löytää maalikerrosten alta ja uudelleen maalattaessa se on aina hyvä lähtökohta. Julkisivujen värimahdollisuudet ovat laajat, joten värin valinta voi perustua omaan mieltymykseen, ainoastaan täysin valkoinen julkisivuväri ei ole sopiva. Listoitukset ja nurkkalaudat maalataan vaaleammalla sävyllä kuin muu julkisivulaudoitus. Kaikki puuosat maalataan peittävällä maalilla, kuultokäsittely, lakkaus tai puupinnan näkyviin jättäminen eivät tule kysymykseen. Saumapeltikaton perinteisiä värejä ovat musta, raudanpunainen, vihreä, tummaruskea ja harmaa, joista punainen on selvästi yleisin väri Härmälässä. Profiilipeltikaton väriksi suositellaan mustaa, jotta epäsopiva kate olisi mahdollisimman huomaamaton.

Vanhat graniittiset portinpielet muodostavat juhlallisen sisääntulon tontille.

Aidat ja portit

Tonttien rajoilla ja kadunvarsilla on ensisijainen aitaamistapa pensasaita, joiden korkeus saa olla enintään 150 cm. Kadunvarsilla pensasaidan tulee olla yhtenäinen koko korttelin mitalla ja siten aidan hoitotoimenpiteet, erityisesti leikkaaminen, tulee mahdollisuuksien mukaan tapahtua korttelinmatkalla samanaikaisesti.

Matala, max. 120 cm korkea, puusäleaita tulee tehdä maaston mukaisti vinoksi, ei porrastaen. Porttien tulee olla tontille päin avautuvia. Puuaidat ja portit maalataan peittävällä maalilla, täysin valkoiset puuaidat ja portit ovat liian silmiin pistäviä.

Pihat

Tonteille on varattava riittävä määrä autopaikkoja asukkaiden tarpeisiin. Autoja ei saa säilyttää kadunpuolella istutettavaksi osoitetulla tontin osalla. Mikäli tontilla on useampi kuin kaksi autopaikkaa on huolehdittava siitä että istutuksille jää riittävästi tilaa.

Liian koristeelliset rakennelmat eivät sovi alueelle vaan pienten lisärakennusten tulee olla talon henkeen suunniteltuja ja mielellään paikalla tehtyjä ratkaisuja. Muoviset jäteastiat ja kompostorit on sijoitettava puisiin aitauksiin, mutta ei kuitenkaan isoihin katettuihin rakennelmiin.

Runsas kasvillisuus luo viihtyisyyttä monella tavalla, se antaa näkösuojan ja vaimentaa mm. liikenteestä aiheutuvaa melua.

Istutukset ja päällysteet

Härmälästä on puutarhakaupunkimainen omakotialue jonka viihtyisyys osaltaan perustuu runsaaseen kasvillisuuteen. Rakentamaton tontin osa on edelleen pidettävä istutettuna ja kaadettu puusto on korvattava uusilla istutuksilla. Erityisesti hedelmäpuut ja marjapensaat ovat olennainen osa alueen kasvillisuutta, kaupunkikuvaa ja elämäntapaa ja niiden säilyminen alueella on tärkeää.

Rakennusten seinustoille ei tule istuttaa liian tiheää kasvillisuutta, joka voisi vaurioittaa rakenteita.

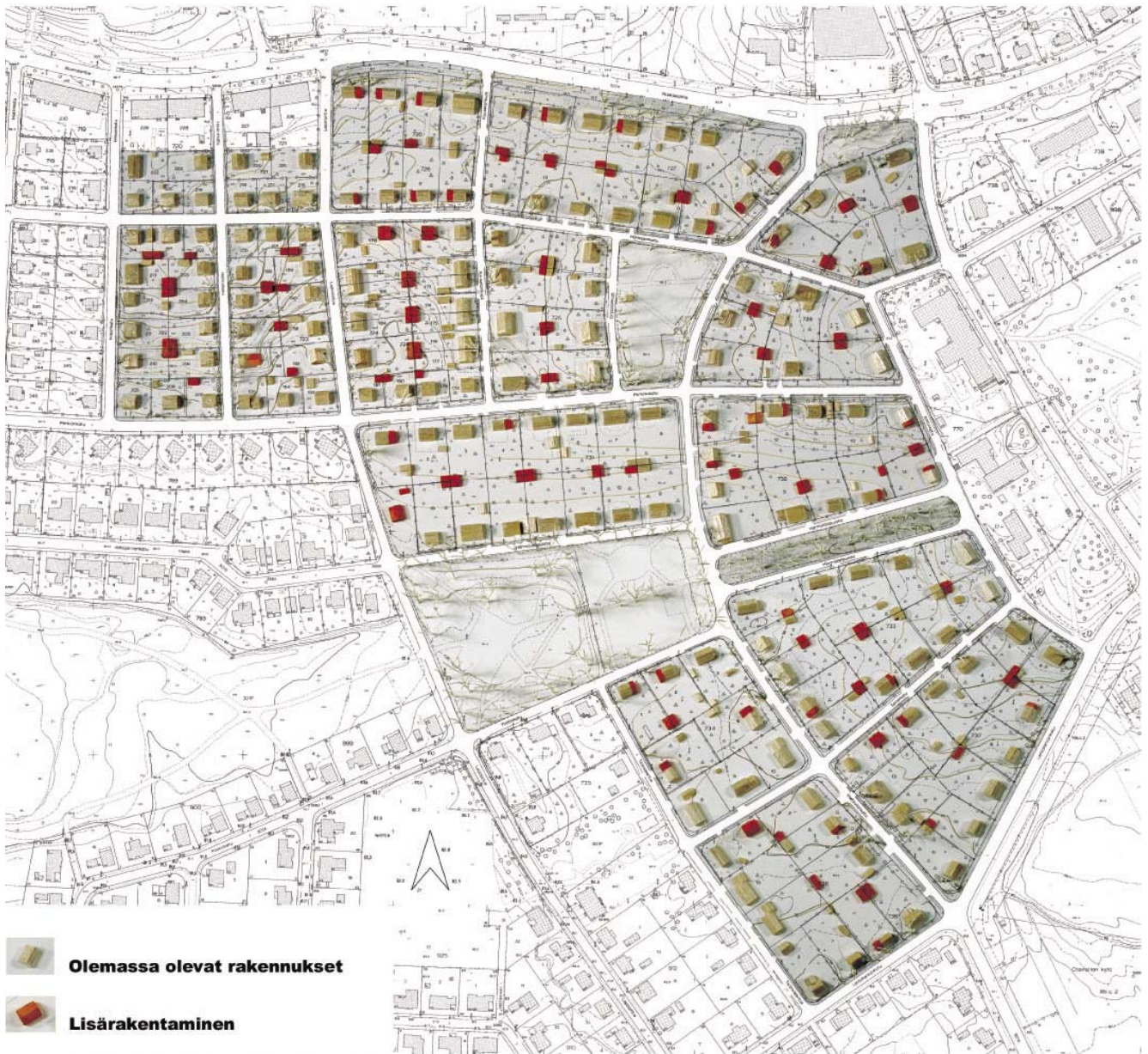
Nurmettomat käytävät ja kulkureitit on tehtävä hiekkapäällysteisiksi. Kovina päällysteinä voi käyttää liuske- tai mukulakiviä. Piha-alueella ei saa käyttää asfalttia ja muitakin nykyaikaisia rakennusmateriaaleja, esim. betonilaattoja ja –sidekiviä, tulee välttää.

Idyllinen keväinen katunäkymä Kuuselankujalta.

H A V A I N N E K U V A

Asemakaavan muutos nro 7800 Härmälä korttelit 720-747

Lähteet: piirustukset: Tampereen kaupungin rakennusvalvontavirasto

valokuvat: Härmälä kevät 2001, Pia Hastio

1900-1930- lukujen huviloiden ja omakotitalojen rakentamistapaohjeita - Tampereen kaupungin kaavoitusvirasto, Julkaisu 3/1990

Korjauskortisto, Museovirasto

Pia Hastio: Diplomityö: Tampereen Härmälän puutaloalueen suojeluasemakaavan valmistelu, asemakaava rakentamistapaohjeineen ja piharakennukset. TTKK 10.12.2002

Panu Kaila: Talotohtori. Rakentajan pikkujättiläinen. Porvoo 1997

Kaila-Pietarila-Tommila: Talo kautta aikojen. Julkisivujen historia. Helsinki 1987

Jukka Koivula: Kristiinankaupunki. rakentamistapaohjeita. Kristiinankaupungin tekninen keskus